

केन्द्रीय विद्यालय संगठन, जयपुर संभाग

सत्रान्त परीक्षा सत्र 2025- 26

विषय - संस्कृत

कक्षा - षष्ठी

पूर्णांकाः - 60

समय : 2.30 होरा:

विद्यालयस्य नामः ----- छात्रस्य नामः

अनुक्रमान्कः.....कक्षा व वर्गम् दिनाङ्कः

वासरः

प्राप्तांकाः.....

निरीक्षकस्य हस्ताक्षरं परीक्षकस्य हस्ताक्षरं

1. निर्देशाः-

2. १.अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति ।

3. खण्डः 'क' अपठित-अवबोधनम् - 8 अङ्काः

4. खण्डः 'ख' रचनात्मक-लेखनम् - 12 अङ्काः

5. खण्डः 'ग' अनुप्रयुक्त-व्याकरणम् - 16 अङ्काः

6. खण्डः 'घ' पठित-अवबोधनम् - 24 अङ्काः

7. २.सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति ।

8. ३. प्रश्नानामुत्तराणि क्रमानुसारं खण्डानुसारं च लेखनीयानि ।

9. ४.प्रदत्ते स्थाने उत्तराणि लेखनीयानि ।

10.५.शुद्धतया स्वच्छतया च संस्कृतेन एव उत्तराणि लेखनीयानि ।

खण्ड (क) अपठित-अवबोधनम्

8 अंकाः

प्रश्नः 1 निम्नलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

अयोध्यायाः राजा दशरथः आसीत्। दशरथस्य चत्वारः पुत्राः आसन्। रामः ज्येष्ठः पुत्रः आसीत्। रामः लक्ष्मणसीताभ्यां सह वनम् अगच्छत्। वने लङ्कायाः राजा रावणः सीतां हरणम् अकरोत् । रामलक्ष्मणौ रावणम् अमारयताम्। तौ सीतां गृहम् अनयताम्।

एकपदेन उत्तरत :-

1*4=4

1) कः ज्येष्ठः पुत्रः ? उत्तरम्-----

2) रामः कुत्र अगच्छत् ? उत्तरम्-----

3) अयोध्यायाः राजा कः आसीत्। उत्तरम्-----

4) दशरथस्य कति पुत्राः आसन्। उत्तरम्-----

पूर्णवाक्येन उत्तरम्-

2*1=2

1 वने किम् अभवत् ?

उत्तरम्-----

उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरत:-

1 *2=2

1) “रामः लक्ष्मणसीताभ्यां सह वनम् अगच्छत्”। अस्मिन् वाक्ये क्रियापदं किम् ?

अ) रामः आ) वनम् इ) अगच्छत् ई) सीता

उत्तरम्-----

2) “कनिष्ठः” इति पदस्य विलोम पदं किम् ?

अ) रावणः आ) ज्येष्ठः इ) हरणम् ई) रामः

उत्तरम् -----

खण्डः - (ख) रचनात्मकलेखनम्

12 अंकाः

प्रश्नः 2. चित्रं दृष्ट्वा द्वितीया विभक्तेः वाक्यानि रचयन्तु -

1*4=4

बालिकाः _____ गच्छन्ति

शिक्षकः -----पाठयति

खगाः _____ खादन्ति

नर्तकी _____ धरती

प्रश्न 3. पट्टिकातः शब्दान् चित्वा यथायोग्यं गणेषु लिखन्तु -

1/2*12=6

नासिका , भुजः , जानु , ललाटम् , मणिबन्धः , हस्तः , कपोलः , ऊरुः जङ्घा , स्कन्धः ,
पादं , नयनं

1

2

3

प्रश्न 4. चित्रं दृष्ट्वा अङ्गस्य नाम लिखन्तु-

$\frac{1}{2} * 4 = 2$

खण्ड “ग” अनुप्रयुक्त व्याकरणम् - 16 अंकाः

प्रश्न 5. द्वितीया विभक्तेः एकवचन शब्दानां बहुवचने परिवर्तनं कृत्वा वाक्यानि रचयन्तु -
यथा- वयं सुभाषितं वदामः। वयं सुभाषितानि वदामः।

$\frac{1}{2} * 4 = 2$

- (क) अरुणः दूरवाणीं नयति।
- (ख) पिता लेखनीम् आनयति।
- (ग) जननी पाकं पचति।
- (घ) मातामहः मां बोधयति।

प्रश्न 6 उदाहरणानुसारं क्रियापदस्य लोट्-लकाररूपैः वाक्यानि पूरयन्तु :-

$\frac{1}{2} * 4 = 2$

यथा - छात्राः प्रातः शीघ्रम् उत्तिष्ठन्तु। (उत् + तिष्ठ्)

- (क) अम्ब! अहं क्रीडार्थं |(गच्छ्)
- (ख) आगच्छन्तु, वयं प्रार्थनागीतं |(गाय्)
- (ग) ज्वरः अस्ति। पुत्र! वृष्टौ न |(क्रीड्)
- (घ) लते ! भवती मम उपनेत्रम् (आ +नय)

प्रश्न 7. उदाहरणानुसारम् वाक्यानि लिखन्तु :-

1*3= 3

यथा :- विद्यालयः	छात्रः	विद्यालयस्य छात्रः गच्छति ।
1.द्विचक्रिका	चक्रम् भ्रमति
2.वृक्षः	फलम् खादति।
3.रामः	पुस्तकम् आनयति।

प्रश्न 8. पाठस्य आधारेण पट्टिकातः क्रियापदानि चित्वा वाक्यानि पूरयन्तु -

1*3=3

चिन्तयन्ति, भवति, तिष्ठति

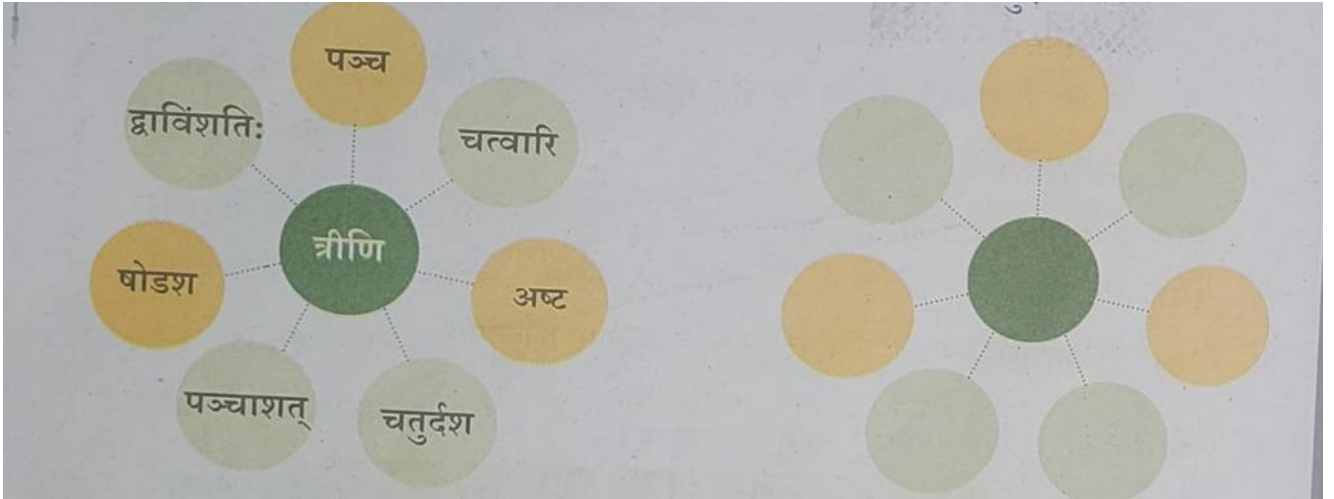
- (क) किं चन्द्रः सरोवरे?
- (ख) सर्वे शशकाः उपायं ।
- (ग) सायं काले शशकानां सभा ।

प्रश्न 9. अधोलिखितेभ्यः वाक्येभ्यः अव्ययपदानि चित्वा लिखन्तु -

1*3=3

- (क) माता अत्र अस्ति ।
- (ख) बालकाः एकत्र तिष्ठन्ति ।
- (ग) परमेश्वरः सर्वत्र अस्ति ।

प्रश्न 10 चित्रं पश्यन्तु द्वितीयेचित्रे उदाहरणानुसारम् अंकैः च ताः संख्याः लिखन्तु :- $\frac{1}{2} \times 6 = 3$

यथा :- पञ्चाशत् = 50

----- = ----- =

----- = ----- =

----- = ----- =

खण्ड “घ” पठित अवबोधनम् - 24 अंकाः

प्रश्न 11 . निम्नलिखित-पठितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि लिखत ।

4

(1) एकस्मिन् वने एकः नित्यजलपूर्णः महान् सरोवरः अस्ति। कदाचिद् एकं पिपासाकुलं गजयूथं जलं पातुं वनान्तरात् तत्र आगच्छति । तस्मिन् सरोवरे ते गजाः स्वेच्छया जलं पीत्वा, स्नात्वा, क्रीडित्वा च सूर्यास्तसमये निर्गच्छन्ति । तस्य च सरोवरस्य तीरे समन्तात् सुकोमलभूमौ बहूनि शशक-बिलानि सन्ति, येषु बहवः शशकाः निवसन्ति । गजानां परिभ्रमणेन तेषु बिलेषु निवसन्तः बहवः शशकाः क्षतविक्षताः भवन्ति, केचन पुनः मृताः अपि भवन्ति । अतः शशकाः भीताः चिन्तामग्नाः च भवन्ति। । ते दुःखम् अनुभवन्ति । स्वरक्षार्थं च ते उपायं चिन्तयन्ति ।

एक पदेन उत्तरम्-

2*1/2=1

1. सरोवरः कुत्र अस्ति?

उत्तरम्-----

2. गजयूथं किमर्थम् आगच्छति?

उत्तरम्-----

पूर्णवाक्येन उत्तरम्-

1*1=1

(1) गजानां परिभ्रमणेन के क्षतविक्षताः भवन्ति?

उत्तरम्-----

भाषिक कार्य-

1*2=2

1-‘भवन्ति’ अत्र वचनम् किम्?

(अ) एकवचनम् (ब) द्विवचनम् (स) बहुवचनम् (द) कोऽपि न

उत्तरम्-----

2- ‘सुखम्’ इति पदस्य किं विलोमपदं अत्र प्रयुक्तम्?

(अ) चिन्तामग्नाः (ब) शशकाः (स) भीताः (द) दुःखम्

उत्तरम्-----

प्रश्न 12. अधोलिखितौ श्लोकौ पठित्वा प्रदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

4

<p>उद्यमेन हि सिध्यन्ति कार्याणि न मनोरथैः। न हि सुप्तस्य सिंहस्य प्रविशन्ति मुखे मृगाः॥</p>	<p>अभिवादनशीलस्य नित्यं वृद्धोपसेविनः । चत्वारि तस्य वर्धन्ते आयुर्विद्या यशो बलम् ॥</p>
--	--

एकपदेन उत्तरत :

1/2*2 =1

1.. कस्य मुखे मृगाः न प्रविशन्ति?

उत्तरम्-----

2. कार्याणि कैः न सिध्यन्ति ?

उत्तरम्-----

पूर्ण वाक्येन उत्तरत :-

1*1= 1

क) "अभिवादनशीलस्य नित्यं कानि वर्धन्ते?

उत्तरम्-----

क) “परिश्रमेण” इति पदस्य पर्यायवाचिपदम् किम्?

(क) नित्यं

(ख) मनोरथैः

(ग) उद्यमेन

उत्तरम्- -----

ख) “उद्यमेन हि सिध्यन्ति कार्याणि” वाक्ये क्रिया पदं किम् अस्ति ?

क) उद्यमेन

ख) सिध्यन्ति

ग) कार्याणि

उत्तरम्- -----

प्रश्न 13 वाक्यं शुद्धम् अशुद्धं वा इति सूचयन्तु -

1*4=4

(क) अहं कर्णाभ्यां भोजनं करोमि । (शुद्ध / अशुद्धम्)

(ख) अहं नासिकाद्वारा श्वासं स्वीकरोमि । (शुद्धम् / अशुद्धम्)

(ग) अहम् अङ्गुष्ठैः गणनां करोमि । (शुद्धम् / अशुद्धम्)

(घ) अहं नयनाभ्यां श्रवणं करोमि । (शुद्धम् / अशुद्धम्)

प्रश्न 14. अधोलिखितानां प्रश्नानाम उत्तराणि ‘आम’ अथवा ‘न’ इति पदेन लिखन्तु -

1*4=4

यथा - ग्रामेकश्चन भिक्षुकः आसीत् ।

. ‘आम’

(क) भिक्षुकः उन्नतः दृढकायः च आसीत्

(ख) जनाः तस्मै दण्डं यच्छन्ति ।

(ग) भिक्षुकः प्रभतू धनम् इच्छति ।

(घ) भिक्षुकः धनिकाय पादौ ददाति ।

प्रश्न 15. अधोलिखितानां पर्यायपदानां मेलनं कृत्वा रिक्तस्थानानि पूरयन्तु ।

1*4=4

(क) गजः जलाशयः

गजः

.....

(ख) प्रजा शशाङ्कः

.....

.....

(ग) चन्द्रः जनता

.....

.....

(घ) सरोवरः हस्ती

.....

.....

प्रश्न 16 .मंजूषातः पदानि चित्वा श्लोकं पूरयत :-

1*4=4

परोपकाराय ,परोपकारार्थम्, वृक्षाः, धन्याः, फलानि, विभूतयः

(1) _____ येषां वै विमुखा यान्ति नार्थिनः ।

(2) _____ इदं शरीरम् ।

(3) स्वयं न खादन्ति _____ वृक्षाः ।

(4) परोपकाराय सतां _____ ।